

SXEDIO.J9

21.1.1958: ΣΕ ΘΛΙΒΕΡΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΔΟΛΟΦΟΝΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΠΡΟΣΩΠΙΔΟΦΟΡΟΥΣ ΣΤΗ ΛΥΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΩΜΑ ΤΟΥ ΓΙΑΛΟΥ ΟΙ ΜΙΧΑΗΛ ΠΕΤΡΟΥ ΚΑΙ ΗΛΙΑΣ ΤΤΟΦΑΡΗΣ (ΤΟΦΑΡΗΣ)

Το 1958, καθώς ο αγώνας της ΕΟΚΑ εισερχόταν στον τέταρτο χρόνο, αποδείχθηκε ο πιο αιματηρός για το ΑΚΕΛ και ευρύτερα της Αριστεράς στην "αναμέτρηση" με την επαναστατική οργάνωση.

Τα στελέχη της ΕΟΚΑ και ιδιαίτερα τα ηγετικά θεωρούσαν κάθε ενέργεια του ΑΚΕΛ ως προδοτική και η κατάσταση στις σχέσεις των δυο παρατάξεων έφθασε στο επίπεδο του αιματηρού εμφυλίου πολέμου, που μόλις είχε τελειώσει στην Ελλάδα με εκατόμβες νεκρούς.

Για άλλη μια φορά η Κύπρος ακολουθούσε το κακό παράδειγμα της Ελλάδας...

Από την άλλη ο Αρχηγός της ΕΟΚΑ και ηγετικά στελέχη της Οργάνωσης, με οδηγίες τους προς τα μέλη και τη νεολαία, την κατηύθυναν εναντίον του ΑΚΕΛ και προς το χάος καθώς παρασυρμένοι και αυτοί από τον ψυχρό πόλεμο στις σχέσεις Ανατολής και Δύσης, έδιναν διαταγές και κατεύθυνση πως θα δρούσαν εναντίον του ΑΚΕΛ ακόμα και ένοπλα.

Σε ανυπόγραφη διαταγή της ΕΟΚΑ με τίτλο "η προδοσία του ΑΚΕΛ" στην οποία δίνονταν οδηγίες όπως κυκλοφορήσει μόνο μεταξύ των μελών και της ΑΝΕ (της οργάνωσης Νεολαίας της ΕΟΚΑ) με σκοπό τη διαφώτιση τους "επί της κομμουνιστικής προδοσίας, ώστε κατά τις συζητήσεις των να δύνανται να διαφωτίσουν τους συνομιλητές των".

Τα κοινοποιούμενα στοιχεία αναφερόταν στη διαταγή "είναι ακριβή και δύνανται να χρησιμοποιηθούν εις συζητήσεις προς διαφώτισιν ημετέρων και κομμουνιστών".

Στη διαταγή κατηγορείτο η ηγεσία του ΑΚΕΛ ότι συνεργαζόταν με τον κυβερνήτη Σερ Τζων Χάρτιγκ:

"Η Ακελική ηγεσία υπό την καθοδήγησιν της

βρετανικής μυστικής υπηρεσίας παίρνει ως στόχον την εθνικήν ηγεσίαν του τόπου, δυσφημούσα τον Εθνάρχην και τους συνεργάτας του. Εν ονόματι δήθεν "της κομματικής ενότητας" το ΑΚΕΛ εκάλει τον λαόν να δράση αντιπερισπαστικώς "να διαφωτισθή ο λαός διά τη προδοσίαν του Μακαρίου" και "να ξεσκεπασθή ο διασπαστής Μακάριος".

Ακόμα με άλλα φυλλάδια (περιοδικό **Times Of Cyprus**, τεύχος 17) κατηγορούσε το ΑΚΕΛ ότι "παρ' όλας τας προειδοποιήσεις μας, η προδοσία του εναντίον αγωνιστών της ΕΟΚΑ, εσυνεχίσθη και μάλιστα τώρα οργανωμένη και υπό την πλήρη κατεύθυνσιν της αναδιοργανωθείσης ηγεσίας του".

Το ΑΚΕΛ, από δικής του πλευράς, δεν ακολουθούσε τον ορθότερο δρόμο, αλλά πολλές φορές μέλη και στελέχη του στο επίπεδο της κοινότητας βρίσκονταν αντιμέτωποι με προσωπιδοφόρους και συζητούσαν στις πλατείες και στα καφενεία των χωριών και αυτό ενίσχυε την κρίση στις σχέσεις τους, και ιδιαίτερα με δεκατοκτάχρονους που κρατούσαν όπλα στα χέρια τους και δεν υπολόγιζαν κανένα αντίπαλο.

Ακόμα πολλοί άνθρωποι της αριστεράς σχολίαζαν τα διάφορα γεγονότα που συνέβαιναν, αλλά αυτό δεν το δεχόταν η ΕΟΚΑ, μια οργάνωση που υπάκουε τυφλά στον αρχηγό της σε ό,τι διέτασσε και ο οποίος προσπαθούσε να επιβάλει πειθαρχία σε ό,τι αποφάσιζε.

Πολλά στελέχη της Αριστεράς είναι δυνατό να έπεφταν θύματα λανθασμένων πληροφοριών ή ακόμα και κακόβουλων από αντιπάλους τους, ακόμα και σε προσωπικό επίπεδο στο χωριό τους, στη δουλειά τους ή στην πόλη.

Πολλές φορές οι επιθέσεις της οργάνωσης εναντίον του ΑΚΕΛ ήταν πολύ σκληρές. Ομως η ΕΟΚΑ ήταν εκείνη που κρατούσε τα όπλα.

Ο Μιχάλης Πουμπουρής, ηγετικό στέλεχος των συντεχνιών της Αριστεράς στην Αμμόχωστο κατά την περίοδο των σκληρών συγκρούσεων με την ΕΟΚΑ, γράφει

στο βιβλίο του ότι οι Αριστεροί έθεσαν επιτακτικά το θέμα της εξασφάλισης όπλων και από το ΑΚΕΛ για να αντιμετωπίσουν τους ανθρώπους του Διγενή.

Αναφέρει ο Πουμπουρής, ο οποίος έβλεπε όπως ο διάβολος το λιβάνι το θέμα της εξασφάλισης όπλων από το ΑΚΕΛ, φοβούμενος τις φοβερές συνέπειες που θα ακολουθούσαν:

"Το πρόβλημα που αντιμετωπίζαμε τότε μέσα στον ευρύτερο χώρο της αριστεράς ήταν με ποιό τρόπο, με ποιες μεθόδους αντιμετωπίζουμε τις επιθέσεις των φανατικών οπαδών του Γρίβα κατά της Αριστεράς. Ήταν πολλά τα μέλη και οι οπαδοί μας που επέμεναν στη χρήση όπλων. Ετσι αφιερώναμε πολύ χρόνο και καταβάλλαμε πολλές προσπάθειες να βοηθήσουμε μέλη και οπαδούς να καταλάβουν ότι η πιο αποτελεσματική μέθοδος αντιμετώπισης των προκλήσεων και επιθέσεων, ήταν ο μαζικός πολιτικός αγώνας, οι μαχητικές κινητοποιήσεις της εργατικής τάξης και των ευρύτερων λαϊκών στρωμάτων. Τους βοηθήσαμε να αντιμετωπίζουν με ψυχραιμία τις προκλήσεις να περιφρονούν τις ανηρησίες περί δειλών φιλοτομαριστών της αριστεράς και να δένουν διέξοδο στα αισθήματα δυσφορίας και αγανάκτησης τους συμμετέχοντας πιο ενεργά στη διαμόρφωση του λαϊκού και στις εκδηλώσεις που οργάνωνε το Κόμμα και το Λαϊκό Κίνημα".

Στη διάρκεια του αγώνα η ΕΟΚΑ εξέδιδε πολλές διαταγές που ήταν φυσικό να μη άρεσαν στους κομμουνιστές.

Ανάμεσα σ' αυτές ήταν και το μη άνοιγμα καταστημάτων ή καφενείων την Κυριακή το πρωί κατά τη διάρκεια της θείας λειτουργίας.

Αυτή την περίοδο ορισμένοι αριστεροί, οι οποίοι καυχόνταν μάλιστα ότι δεν πίστευαν στο Θεό, και δεν πήγαιναν στην Εκκλησία για να εκκλησιαστούν, άνοιγαν πολλές φορές, ακόμα και επιδεικτικά, τα καταστήματα ή τα καφενεία τους, με αποτέλεσμα να γίνονται στόχος της ΕΟΚΑ, που έστελλε τους άνδρες της να τιμωρήσουν αυτούς που δεν υπάκουαν. Και η συνέχεια ήταν πολλές φορές θλιβερή

γιατί ακολουθούσαν ξυλοδαρμοί αριστερών από μασκοφόρους της ΕΟΚΑ. Ήταν φυσιολογικό οι αριστεροί να αντιδρούν σ' αυτές τις ενέργειες με διάφορους τρόπους.

Στο τέλος ήταν σίγουρο ότι "νικητές" θα έβγαιναν οι άνδρες της ΕΟΚΑ, οι οποίοι ήταν και οι ισχυροί και διέθεταν και όπλα.

Η κρίση στις σχέσεις ΑΚΕΛ- ΕΟΚΑ πήρε διαστάσεις με τη δολοφονία δυο στελεχών του Κόμματος από ενόπλους μασκοφόρους στη Λύση και την Κώμα του Γιαλού το βράδυ της 21ης Ιανουαρίου 1958.

Θύματα ο Μιχάλης Πέτρου, στέλεχος της ΠΕΟ στη Λύση και ο Ηλίας Τοφαρή (Τοφαρή), στέλεχος του ΑΚΕΛ στην Κώμα του Γιαλού.

Η δολοφονία των δύο αριστερών έγινε περίπου με τον ίδιο τρόπο.

Σύμφωνα με την ΕΟΚΑ προσωπιδοφόροι της οργάνωσης πήγαν στα δύο χωριά για να τιμωρήσουν αριστερούς επειδή φώναζαν δημόσια τα ονόματα μελών της οργάνωσης και ότι θα τους πρόδωναν.

Και στις δύο κοινότητες, σαν οξύνθηκαν τα πράγματα Αριστεροί και μασκοφόροι άρχισαν να συζητούν οπότε δύο από αυτούς άνοιξαν πυρ εναντίον των αριστερών σκοτώνοντας στη Λύση τον Μιχάλη Πέτρου και στην Κώμα του Γιαλού τον Ηλία Τοφαρή (Τοφαρή).

Στη Λύση τραυματίστηκαν επίσης ελαφρά οι Μιχάλη Μούκος και Καλλής Κουλουμής και στην Κώμα του Γιαλού ο αδελφός του Ηλία Τοφαρή, Νίκος Τοφαρής.

Στη Λύση η ΕΟΚΑ ανακοίνωσε ότι η δολοφονία του Μιχάλη Πέτρου έγινε αφού ένας αριστερός επιτέθηκε εναντίον των ανδρών της ΕΟΚΑ με μάχαιρα οπότε ο μασκοφόρος πυροβόλησε αμυνόμενος.

Για τα γεγονότα της Κώμας του Γιαλού η ΕΟΚΑ ανακοίνωσε ότι ένας από τους αριστερούς επεχείρησε να αφοπλίσει ένα προσωπιδοφόρο, ο οποίος απάντησε με το αυτόματο του.

Στο φυλλάδιο της ΕΟΚΑ που δημοσιεύθηκε μάλιστα και στο περιοδικό **Times Of Cyprus**, στις

15.2.1958 τεύχος **17**, αναφερόταν:

ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΗΣ ΛΥΣΗΣ: Την **15ην** και **16ην** Ιανουαρίου (;) δύο μέλη του ΑΚΕΛ εφώναζαν δημόσια ονόματα μελών μας με τη απειλήν ότι δεν θα γλυτώσουν και θα προδώσουν. Τρεις ημέτεροι ένοπλοι φέροντες και ρόπαλα συνέλαβον τον ένα εκ τούτων και τον εξυλοκόπησαν, αφού προηγουμένως του ανεκοίνωσαν διά ποίον λόγον το κάμνουν, και ήσαν έτοιμοι να αποχωρήσουν, ότε αριστεροί ειδοποίησαν τους απειλούντας αριστερούς να απέλθουν. Αντί τούτου οι τελευταίοι άρχισαν απειλητικώς να κυκλώνουν τους ημετέρους, οι οποίοι εν τούτοις δεν έκαμαν χρήσιν των όπλων, παρά μόνον όταν εις αριστερός κρατών μάχαιραν επετέθη εναντίον ημετέρου όστις τότε ηναγκάσθη να του καταφέρη αρχικώς κτύπημα στην κεφαλή και είτα να πυροβολήση διά να αμυνθή.

ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΩΜΑΣ ΓΙΑΛΟΥ: Την **14ην 1 1958** (;) αριστεροί απεκάλυψαν ονόματα μελών μας. Ημέτεροι εισήλθον εντός καφενείου με σκοπόν να κάμουν συστάσεις και διέταξαν τους θαμώνας να εγερθούν. Αντί τούτου αριστεροί ήρχισαν να κοροΐδεύουν, εις δε τούτων επεχείρησε να αφοπλίση ημετέρον όστις ηναγκάσθη τότε να τον πυροβολήση, διότι παρά τας επανειλημμένας προειδοποιήσεις του, εξηκολούθει να τον πλησιάζη".

Κατά την αριστερά, όμως, επρόκειτο για ψυχρή εκτέλεση δύο στελεχών της, ενώ το ίδιο επισημαίνουν και ανεξάρτητοι παρατηρητές, αυτόπτες μάρτυρες τουλάχιστον στην περίπτωση του Μιχαήλ Πέτρου στη Λύση.

Ο Γιάννης Κολάνης, που είχε κτυπηθεί από τους προσωπιδοφόρους στη Λύση πριν ακολουθήσει η δολοφονία του Μιχαήλ Πέτρου, αφηγήθηκε σε απεσταλμένο της εφημερίδας "Χαραυγή" (**24.1.1958** πως έγινε ακριβώς το επεισόδιο, αλλά απέρριψε τη θέση της ΕΟΚΑ ότι ο Μιχαήλ Πέτρου ή άλλος αριστερός είχαν ανασύρει περίστροφο:

"Τη νύκτα, ώρα **7** της Τρίτης, τρεις προσωπιδοφόροι, ο ένας οπλισμένος με οπλοπολυβολο

τύπου στεν και οι άλλοι με περίστροφα εισήλθαν στο γραφείο αυτοκινήτων του (Καλλή) Νικολέττη, στην πλατεία του χωριού και ζήτησαν τον Γιάννη Κολάνη, οπαδό της Αριστεράς. Ο Γιάννης παρουσιάστηκε και τους ερώτησε τι θέλουν. Αυτοί τον διέταξαν να βγει έξω από το γραφείο και όταν στην αρχή αρνήθηκε τον υποχρέωσαν υπό την απειλή των όπλων να υπακούσει. Όταν βγήκε έξω ένας από τους προσωπιδοφόρους του είπε:

"Η ΕΟΚΑ θα σε τιμωρήσει γιατί είσαι προδότης. Όλοι οι αριστεροί είναι προδότες και πρέπει να τιμωρηθούν".

Ο Κολάνης απέρριψε τις κατηγορίες των προσωπιδοφόρων, τους οποίους και προκάλεσε να αφαιρέσουν τις προσωπίδες για να συζητήσουν ψύχραιμα. "Προδότες", τους είπε, δεν βγήκαν από τη αριστερή παράταξη, αλλά από τη δεξιά παράταξη".

Τότε οι προσωπιδοφόροι τον κτύπησαν με το υποκόπανο του όπλου στην κεφαλή και τον τραυμάτισαν.

Στο μεταξύ είχαν συγκεντρωθεί αρκετά πρόσωπα και οι προσωπιδοφόροι άρχισαν να πυροβολούν στον αέρα. Ακολούθως διέταξαν τους δεξιούς να πάνε στα σπιτια τους ή να κλειστούν στα καφενεία τους. Τότε άρχισαν να υβρίζουν και να προκαλούν τους αριστερούς.

Οι σαράντα αριστεροί που ήταν συγκεντρωμένοι εκεί απέρριψαν τις συκοφαντίες και αρνήθηκαν να υπακούσουν στη διαταγή των προσωπιδοφόρων να εισέλθουν σε ένα καφενείο που τους υπέδειξαν. Ένας προσωπιδοφόρος κτύπησε στην κεφαλή με το υποκόπανο του περιστρόφου τον γραμματέα της συντεχνίας Μιχάλη Πέτρου ενώ αυτός με λόγια συνετά και ψύχραιμα καλούσε τους τρεις άγνωστους να συζητήσουν φιλικά τις διαφορές τους, αν έχουν τέτιες και όχι με τη μάσκα και το πιστόλι. Κανενας αριστερός δεν προσπάθησε να επιτεθεί κατά των προσωπιδοφόρων ούτε προέβη σε οποιαδήποτε προκλητική ενέργεια. Τέλος οι προσωπιδοφόροι, αφού αντάλλαξαν μεταξύ τους μερικά ψιθυριστά ξεχώρισαν

τον Πέτρου από τους άλλους και τον ερώτησαν:

"Είσαι ο Γραμματέας της Παλιάς Συντεχνίας και ανταποκριτής του Τάς";

Εκείνος απάντησε:

"Είμαι ο Γραμματέας της Συντεχνίας".

Αμέσως οι προσωπιδοφόροι τον πυροβόλησαν με το "στεν" (αυτόματο όπλο) στην κεφαλή και τον άφησαν νεκρό.

Από τους πυροβολισμούς πληγώθηκαν και οι Μιχαήλ Ττοφή Μούσκου, **35** ετών, κτίστης και πατέρας **4** παιδιών και ο Καλλής Ηλία Κουλουμή, **26** χρόνων. Οι δολοφόνοι έτρεξαν ύστερα και εξαφανίστηκαν".

Η αφορμή για το επεισόδιο κατά τη "Χαραυγή" ήταν η ακόλουθη: Ενώ ο Γιάννης Κολάνης, στον οποίο απευθύνθηκαν πρώτα οι προσωπιδοφόροι, μετέβαινε την αυγή της **15ης** Ιανουαρίου (επέτειο του ενωτικού δημοψηφίσματος) στη δουλειά του καταδίωξε με το αυτοκίνητο του πέντε νεαρούς που ξέσχιζαν ελληνικές σημαιούλες τις οποίες είχαν αναρτήσει στην πλατεία του χωριού οι αριστεροί.

Ο Κολάνης όταν ανέκοψε τους νεαρούς τους επέπληξε για την πράξη τους.

Η ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΤΟΥ ΤΤΟΦΑΡΗ: Η δολοφονία του Ηλία Ττοφαρή (Ττοφαρή) έγινε όταν πέντε με έξι προσωπιδοφόροι με κυνηγετικά και περίστροφα μπήκαν στο καφενείο του Γιάννη Χαννίδη στη Κωμα του Γιαλού και διέταξαν τους θαμώνες να στραφούν προς τον τοίχο με τα χέρια ψηλά.

Σύμφωνα με την "Χαραυγή" (**22.1.58**) μερικοί αρνήθηκαν να συμμορφωθούν και οι προσωπιδοφόροι άρχισαν να πυροβολούν. Από τους πυροβολισμούς τραυματίστηκαν ο Ηλίας Ττοφαρής, ξυλουγός, **35** χρόνων έγγαμος και πατέρας τριών παιδιών και ο αδελφός του Νίκος Ττοφαρής, **33** χρόνων κτίστης έγγαμος και πατέρας δύο παιδιών.

Οι τραυματίες μεταφέρθηκαν στο Νοσοκομείο Αμμοχώστου όπου ο Ηλίας υπέκυψε στα τραύματά του.

Σύμφωνα με την ίδια εφημερίδα και οι δυο τραυματίστηκαν στο στήθος.

Με τη δολοφονία του Ηλία Ττοφαρή ασχολήθηκε ο Μιχάλης Πουμπουρής, στέλεχος της αριστεράς ο οποίος παραθέτει στο βιβλίο του "Μέρες Δοκιμασίας" σελ.57 την εξής περιγραφή από τον Αντώνη Λυσάντρου:

"Το βράδυ της 21ης του Γεννάρη παρατηρήσαμε ότι ένας αριθμός στελεχών της ΕΟΚΑ από χωριά της περιοχής βρίσκονταν στο καφενείο που έγιναν τα επεισόδια και ο καθένας απ' αυτούς καθόταν δίπλα από ένα στέλεχος της Αριστεράς και συνομιλούσαν "φιλικά".

Παρ' όλο που ένας δάσκαλος από τα γειτονικά χωριά επέμενε να μην φύγω, για να κουβεντιάσουμε, έφυγα από το καφενείο και πήγα στο σύλλογο μας, γιατί είχα δουλειά. Σε λίγα λεπτά άκουσα πυροβολισμούς, βγήκα αμέσως έξω και είδα πρώτα το Νίκο Ττοφαρή να τρέχει τρικλίζοντας. Μπήκε στο πρώτο σπίτι που βρήκε και έκατσε στην πολυθρόνα. Στη συνέχεια είδα τον Ηλία να κρατά την κοιλιά του, να μαίνει στο μικρό καφενείο του πατέρα του, όπου κι έπεσε αιμόφυρτος στο πάτωμα. Τους είχαν πυροβολήσει και τους δυο πίσώπλατα".

Ο Λυσάντρου μετέφερε τον Ττοφαρή στο Νοσοκομείο Αμμοχώστου και όπως ανέφερε στην εφημερίδα "Χαραυγή" (28.1.1958) ο Ηλίας πέθανε ψάλλοντας τον Εθνικό Ύμνο και αποσπάσματα από αγωνιστικά εμβλήματα".

Ακόμα ένας κυβερνητικός γιατρός που εκτελούσε καθήκοντα στο νοσοκομείο Αμμοχώστου είπε στη εφημερίδα: "Μα τι καρδιά είχε αυτό το παιδί, τα τραύματα του έπρεπε να τον αφήσουν νεκρό στον τόπο, κι όμως έζησε δυο ώρες".

Τους ισχυρισμούς της ΕΟΚΑ ότι ο Ττοφαρής αποπειράθηκε να αφοπλίσει ή να αφαιρέσει τη μάσκα του μασκοφόρου της ΕΟΚΑ απέρριψε ο Νίκος Ττοφαρής μόλις αποθεραπεύθηκε (Χαραυγή 9.2.1958):

"Επειδή τελευταία κυκλοφόρησε φυλλάδιο από μέρους της ΕΟΚΑ, με το οποίο διαστρεβλώνονται τα γεγονότα με σκοπό να δικαιολογηθεί η δολοφονία του αδελφού μου Ηλία Ττοφαρή και ο δικός μου

τραυματισμός, θεωρώ καθήκον μου να προβώ στην πιο κάτω δήλωση για την αποκατάσταση της αλήθειας:

1. Ο πατριωτισμός η ακεραιότητα του χαρακτήρα και η εθνική δραστηριότητα, τόσο του δολοφονηθέντος αδελφού μου, όσο και μένα είναι γνωστά όχι μόνο στην Κώμα του Γιαλού, αλλά και σε ολόκληρο το διαμέρισμα Καρπασίας. Ως εκ τούτου διακηρύττω με όλη τη δύναμη της ψυχής μου πως είναι ΑΣΥΣΤΟΛΟ ΨΕΥΔΟΣ ο ισχυρισμός ότι εγώ ή ο δολοφονηθείς αδελφός μου προδώσαμε μέλη της ΕΟΚΑ. Αν πραγματικά οι δολοφόνοι έχουν τέτοια στοιχεία τους προκαλώ να τα καταθέσουν σε αμερόληπη ερευνητική επιτροπή κοινής έγκρισης.

2. Στερείται και ίχνους αληθείας ο ισχυρισμός ότι εγώ ή ο αδικοσκοτωμένος αδελφός μου αποπειραθήκαμε να αποπλίσουμε, να αφαιρέσουμε τις μάσκες ή ότι επιτεθήκαμε ενάντια στους μασκοφόρους, στην πραγματικότητα πυροβοληθήκαμε εν ψυχρώ χωρίς να προκαλέσουμε κατά οποιοδήποτε τρόπο τους μασκοφόρους, οι οποίοι ήσαν πάνοπλοι και ανέρχονταν περίπου σε είκοσι.

Ας σημειωθεί ότι λίγες ημέρες πριν γίνει η δολοφονική επίθεση απειληθήκαμε πως θα εκτελούμασταν εξ αιτίας των ιδεολογικών και πολιτικών μας αντιλήψεων".

Ευθύς μετά τις δυο δολοφονίες το ΑΚΕΛ, χωρίς να υπολογίζει τα όπλα της ΕΟΚΑ, και τον κίνδυνο να υπάρχουν αντίποινα, κήρυξε διήμερη παναπεργία και οργάνωσε μαχητικές διαδηλώσεις που συγκλόνησαν πραγματικά την Κύπρο και καταδίκασαν την ενέργεια της οργάνωσης που έστρεφε τα όπλα της εναντίον Ελλήνων κυπρίων, έστω και αν διαφωνούσαν μαζί της στην τακτική του αγώνα του Κυπριακού λαού.

Στις 24 Ιανουαρίου η εφημερίδα του ΑΚΕΛ κάτω από τους τίτλους "Με αγανάκτηση ο λαός καταδίκασε τις δολοφονίες στη Λύση και τη Κώμα του Γιαλού, διήμερη παναπεργία και τεράστιες μαχητικές διαδηλώσεις, ο εθναρχεύων καταδικάζει το έγκλημα, αλλά μόνον ο Αρχιεπίσκοπος μπορεί να εκδώσει

εγκύκλιο, όλοι οι παράγοντες καλούνται να συμβάλουν για την αποτροπή του εμφυλίου σπαραγμού" έγραφε για τις εκδηλώσεις που οργάνωσε το ΑΚΕΛ:

"Κατάρα στους δολοφόνους. Αίσχος στους μασκοφόρους. Ολόκληρο το μαρτυρικό νησί μας συγκλονιζόταν προχθές και χθες από τη γεμάτη οργή και αγανάκτηση κραυγή και διαμαρτυρία του πατριωτικού λαού μας, που δεχόταν μια ύπουλη μαχαιριά στην πλάτη με τα στυγερά εγκλήματα της 21ης του Γεννάρη στη Λυση και την Κώμα του Γιαλού.

Τιμώντας τη μνήμη των αδικοσκοτωμένων παιδιών του, ο λαός μας με επικεφαλής τη οργανωμένη εργατική τάξη, κατάγγελλε και καταδίκαιζε τους απεχθείς αδελφοκτόνους, που επιδιώκουν να ρίξουν το νησί μας σε εμφύλιο πόλεμο, ενδιαφερόμενοι μόνο για τα δικά τους στενώτατα συμφέροντα και αδιφορώντας για τον φανερώτατο κίνδυνο ολοκληρωτικού χαντακώματος της ιεράς μας εθνοκοαπελευθερωτικής υπόθεσης.

Κάθε τίμιος άνθρωπος στιγματίζει τα εγκλήματα που δίνουν άφθονη τροφή στην αποικιακή προπαγάνδα και ατιμάζουν την Κύπρο μπροστά στα μάτια της διεθνούς κοινής γνώμης.

Όλες οι πόλεις, τα χωριά, οι δρόμοι, οι τόποι δουλειάς, οι χώροι συναναστροφής των ανθρώπων πέμπουν το μεγάλο ΚΑΤΗΓΟΡΩ κατά των δολοφόνων, και των υποστηρικτών τους.

Με την προχθεσινή και χθεσινή μεγαλειώδη κινητοποίηση του ο λαός έδειξε ταυτόχρονα ότι είναι αποφασισμένος να περιφρουρήσει τις οργανώσεις του, να ξεσκεπάσει τους διασπαστές- δολοφόνους και να σφυρηλατήσει την πατριωτική- αγωνιστική ενότητα, σαν το αποτελεσματικότερο όπλο στον αγώνα του για τη αυτοδιάθεση. Και γι' αυτόν ακριβώς τον σκοπό, εκφράζεται έντονη η λαϊκή απαίτηση όπως όλοι οι παράγοντες του τόπου, η εθναρχία, οι Δήμαρχοι, ο Τύπος, οι υπεύθυνοι οργανώσεων κλπ, πάρουν θέση και καταδικάσουν τις δολοφονικές πράξεις και καλέσουν τον λαό σε ενότητα.

Μόνο μ' αυτό τον τρόπο βλέπει ο λαός ότι θα αποφευχθεί ο εμφύλιος σπαραγμός που απειλεί να χαντακώσει τη δίκαιη εθνική μας υπόθεση".

Στη Λευκωσία που ήταν το επίκεντρο των κινητοποιήσεων και των διαμαρτυριών ο κόσμος συγκεντρώθηκε έξω από το οίκημα της ΠΕΟ φωνάζοντας συνθήματα καταδίκης των δυο εγκλημάτων.

Στους συγκεντρωθέντες μίλησε ο Γ.Γ. της ΠΕΟ Ανδρέας Ζιαρτίδης που αυτή την περίοδο δεχόταν έντονες επιθέσεις από την ΕΟΚΑ που τον κατηγορούσε ως συνεργάτη των Βρετανών (τον αποκαλούσε σε φυλλάδιά της Ιντελλιτζιοσερβίτη Ζιαρτίδη) αλλά θεωρείτο ως η φωνή της λογικής και της υπιότητας για πολλούς.

Χωρίς να παρασύρεται από τα γεγονότα ο Ανδρέας Ζιαρτίδης και χωρίς να προσπαθεί να παρασύρει, κυρίως τη νεολαία σε αντίποινα, προειδοποίησε για τον κίνδυνο εμφυλίου σπαραγμού και κάλεσε τους ακελιστές να επιδείξουν ψυχραιμία και να μη προχωρήσουν σε αντεκδικήσεις και αντίποινα.

Είπε ο Ανδρέας Ζιαρτίδης (Χαραυγή **24.1.1958**):

"Δεν υπάρχει κανένας κύριος πατριώτης που να μη καταδικάζει τα συγερρά πολιτικά εγκλήματα στη Λύση και την Κώμα του Γιαλού. Πριν λίγο καιρό είχαμε διακηρύξει πως στο μυαλό της ηγεσίας της ΠΕΟ δεν υπάρχει ούτε η ελάχιστη αμφιβολία, ότι έχει καταστρωθεί ένα καλά οργανωμένο σχέδιο εξόντωσης όλων των δημοκρατικών και προοδευτικών δυνάμεων του τόπου, ένα σχέδιο που ζητά να επιβάλει με τη μάθοδο της μάσκας και της δολοφονίας τη θέληση μιας χούφτας ανθρώπων.

Η απάντηση μας σ' αυτές τις δολοφονίες πρέπει να είναι: Η οργανωμένη εργατική τάξη δεν είναι πια διατεθειμένη να ανεχτεί τη συνέχιση τέτοιων ενεργειών. Αυτή τη στιγμή προειδοποιούμε επίσημα όλους εκείνους που κατέχουν υπεύθυνες θέσεις ότι ο τόπος οδηγείται σε εμφύλιο σπαραγμό και αν αυτό συμβεί, υπεύθυνοι δεν θα είναι οι εργάτες, αλλά εκείνοι που ανέχονται και σιωπούν μπροστά σ' αυτές

τις ενέργειες.

Κάμνουμε έκκληση σε όλους να καταδικάσουν αυτά τα εγκλήματα που στρέφονται εναντίον μας και ζημιώνουν την Κυπριακή υπόθεση.

Ιδιαίτερα κάμνουμε έκκληση στην Εθναρχία και σ' όλες τις οργανώσεις να μη σιωπήσουν, γιατί αν σιωπήσουν θα φέρουν μεγάλην ευθύνην, έναντι του λαού για ο,τιδήποτε ήθελε συμβεί στο μέλλον, εξ αιτίας επιθέσεων εναντίον του συντεχνιακού μας κινήματος.

Αυτή τη στιγμή σας καλώ να διατηρήσετε την πατριωτική ψυχραιμία σας και να περιφρουρήσετε την ενότητά σας. Μη προβείτε σε αντεκδικήσεις, σε αντίποινα, αλλά μαχητικά περιφρουρήσετε τις οργανώσεις σας. Διαδηλώστε ειρηνικά, αυτή τη στιγμή στους δρόμους την αποδοκιμασία σας και για τα εγκλήματα της Λύσης και της Κώμας του Γιαλού".

Ακολούθησε πορεία στη Λευκωσία στη Λευκωσία.

Πρόσθετε η ίδια εφημερίδα:

"Με τις κραυγές έτοιμοι, και με τα ίδια συνθήματα που δονούσαν την ατόσφαιρα όλης της πρωτεύουσας, οι χιλιάδες των διαδηλωτών ξεχύνονται τους δρόμους. Περνούν από τις οδούς Πατριάρχου Γρηγορίου, Τρικούπη, Λιπέρτη Φανερωμένης, Ονασαγόρου και μπαίνουν στην οδό Λήδρας. Μονάχα εδώ γίνεται δυνατό να εκτιμηθεί το μέγεθος της λαοθάλασσας, που γεμίζει ασφυκτικά όλη την έκταση της οδού Λήδρας από την εταιρεία της ΚΕΜ ως τα καταστήματα "Σπίννεϊς" τα συγκεντρωμένα στα πεζοδρόμια πλήθη χειροκροτούν τους διαδηλωτές, αποδοκιμάζοντας τους δολοφόνους.

Παρά τη διασταύρωση της λεωφόρου Κύκκου και της οδού Φανερωμένης δυνάμεις ασφαλείας με αυτόματα όπλα και επικουρικοί με κράνη και ρόπαλα αποκόπτουν το μεγαλύτερο μέρος της διαδήλωσης και ζητούν από τους διαδηλωτές να διαλυθούν. Οι διαδηλωτές επιμένουν να συνεχίσουν την πορεία τους και αφού τόνισαν στις δυνάμεις ασφαλείας ότι δεν επρόκειτο να μπουν στον τουρκικό τομέα

κατευθύνθηκαν προς τις συντεχνίες όπου διαλύθηκαν".

Παράλληλα αντιπροσωπεία από τους Ζ. Φιλιππίδη, Χρ. Στυλιανού και Ν. Μεσαρίτη, πήγε στον Εθναρχέυοντα Μητροπολίτη Κιτίου Ανθιμο, ο οποίος ενώ καταδίκασε τις δολοφονίες είπε ότι ανακοίνωση μόνο ο Αρχιεπίσκοπος μπορούσε να εκδόσει.

Ο Αρχιεπίσκοπος δεν καθυστέρησε καθόλου να μιλήσει και από την Αθήνα προειδοποίησε για τους κινδύνους διασπασής της ενότητας του λαού:

"Λυπούμεθα διότι τα τελευταία εν Κύπρω συμβάντα τείνουν να εμφανίσουν τον ελληνικόν Κυπριακόν λαόν, διηρημένον. Θα ήτο πράγματι τραγικόν εάν εξ αφορμής οιασδήποτε παρεξηγήσεως είτε υποβολιμαίας εντυπώσεως κατεστρέφετο η ενότης του Κυπριακού λαού, επί εθνικού πεδίου. Η διάσπασις των δυνάμεων μας, ιδίως κατά την κρίσιμον αυτήν στιγμήν, θα εξυψηρητήση μόνον τα συμφέροντα της εν Κύπρω βρετανικής αποικιοκρατίας.

Ζηρά ημών επιθυμία είναι όπως επικρατήση πλήρης αρμονία και σύμπνοια μεταξύ του ελληνικού κυπριακού λαού εις τον κοινόν υπέρ της ελευθερίας αγώνα. Εχομεν την πεποίθησιν ότι ο κυπριακός λαός ο οποίος διά σκληρών αγώνων και θυσιών ήγαγε την εθνικήν ημών υπόθεσιν εγγύς του τέρματος της, θα συνεχίση ηνωμένος και αδιάσπαστος την προσπάθειαν του δι' επίτευξιν του κοινού σκοπού, της φμρογής της αρχής της αυτοδιαθέσεως".

Οι εκδηλώσεις διαμαρτυρίας επαναλήφθηκαν και την επομένη **23** Ιανουαρίου **1958** με πικετοφορία και πάλι στη Λευκωσία και στις άλλες πόλεις.

Εγραφε η "Χαραυγή":

"Σε λίγο μια μεγάλη σειρά από πικετοφόρους εργάτες και εργάτριες ξεκίνησε από τις συντεχνίες φέροντας μεγάλα πανώ με μαύρο πλαίσιο. Κάθε πινακίδα βασταζόταν από ένα εργάτη που έφερε μαύρο περιβραχιόνιο και μια εργάτρια ντυμένη στα μαύρα.

Οι πινακίδες έγραφαν "τηρούμε βαθύ πένθος για τη δολοφονία των συμπατριωτών μας", "τα θύματα στη Κώμας του Γιαλού και στη Λύση ήσαν τίμιοι

πατριώτες", "να σταματήσουν τα αποτρόπαια εγκλήματα σε βάρος τιμίων αγωνιστών", "ο εμφύλιος πόλεμος καταστρέφει τον αγώνα του Κυπριακού λαού", "μόνο η ενότητα του κυπριακού λαού εξυπηρετεί τον αγώνα μας", "οι δολοφόνοι τιμίων πατριωτών πρέπει να αποδοκιμαστούν από την ολότητα του λαού μας", "ο Αρχιεπίσκοπος μιλά για ενότητα του κυπριακού λαού, οι δολοφόνοι με τις πράξεις τους διασπούν τον λαό", "καλούμε την Εθναρχία να καταδικάσει τα επεισόδια", "καλούμε τις εφημερίδες να πάρουν θέση εναντίον των επεισοδίων", "οι πολιτικές δολοφονίες οδηγούν το λαό σε εμφύλιο πόλεμο", "οι δήμαρχοι να πάρουν θέση έναντι των επεισοδίων".

Εξαιρετικά συγκινητική ήταν η στιγμή που οι πικετοφόροι μπήκαν στην οδό Λήδρας. Ο δρόμος είχε κατακλυσθεί από πολλές χιλιάδες εργάτες που ενώθηκαν με τους πικετοφόρους σε μια τεράστια διαδήλωση. Τα χειροκροτήματα και τα συνθήματα "Αισχος στους δολοφόνους", "κάτω τα χέρια από τα συντεχνιακά μας στελέχη", "ζήτω το ΑΚΕΛ" δονούσαν την ατμόσφαιρα.

Για μια στιγμή η πικετοφορία και οι εκδηλώσεις σταμάτησαν. Άκρα σιγή επικρατούσε. Και τότε οι πικετοφόροι και η φάλαγγα των διαδηλωτών γονυπέτησαν στον δρόμο αποτίοντας φόρο τιμής στους πεσόντες ενώ ταυτόχρονα ακουόταν το πένθιμο τραγούδι "επέσατε θύματα αδέρφια, εσεείς" που έψαλλαν οι διαδηλωτές. Τα θέαμα προκαλούσε το δέος και τον σεβασμό. Γυναίκες που παρακολουθούσαν από τα μπαλκόνια αναλύθηκαν σε λυγμούς. Οι φωτορεπόρτερς του τοπικού και ξένου τύπου και πρακτορείων απαθανάτισαν τις συγκινητικές σκηνές που επαναλήφθηκαν καθ' όλη τη διαδρομή".

Την ίδιαμερα έγιναν και οι κηδείες των δύο θυμάτων στη Λύση και την Κώμα του Γιαλού.

Στη Λύση τον επικήδειο στην κηδεία του Μιχάλη Πέτρου είπε ο Καλλής Χοιρόμματος, μέλος της ΠΕΟ Λύσης που είπε:

"Αξέχαστε και πολυαγαπημένε μας Μιχάηλ

Πέτρου, ο απρόοπτος και ξαφνικός χαμός σου και οι συνθήκες κάτω από τις οποίες πέθανες προξένησαν βαθειά συγκίνηση στις καρδιές και τις ψυχές των απανταχού Ελλήνων της σκλαβωμένης μας Κύπρου. Ιδιαίτερη όμως θλίψη και συγκίνηση προξένησε σε μας τους χωριανούς σου, τους συγγενείς και φίλους σου, τους αχώριστους συντρόφους σου στον σκληρό αγώνα για τη ζωή και το ψωμί των παιδιών σου, στον αγώνα για τα υψηλότερα εκείνα ιδανικά για που αγωνίζεται σήμερα ο κάθε άνθρωπος στη γη και ιδιαίτερα εμείς οι σκλάβοι της Κύπρου, την ιερήν αυτήν στιγμή που σου απευθύνουμε τον τελευταίο χαιρετισμό και το "Γαίαν έχεις ελαφραν" σαν καθρέφτης περνά από μπροστά μας η δύσκολη και βασανισμένη ζωή, οι επίμονοι αγώνες σου για μια καλύτερη και δικαιότερη ζωή για μια ελεύθερη πατρίδα...

Ορφάνεψες από μικρό παιδί και η σκληρή και άπονη μοίρα σε στέρησε από τα χάρδια και τη στοργή της μάνας. Μα τα χρόνια τα δύσκολα πέρασαν και η πικραμμένη παιδική σου ζωή έδωσε τη θέση της στη νέα εφηβική ζωή, όπου ανδρωμένος πια, και γαλουχημένος με τα αθάνατα ιδανικά της Λευτεριάς και της δικαιοσύνης για όλους τους ανθρώπους μπήκες στο δύσκολο αγώνα με πίστη και πεποίθηση για την τελική νίκη. Και κατά τα μαύρα εκείνα χρόνια που το τέλος της βίας και του χιτλερισμού απειλούσε τη ζωή και την ελευθερία όλες της ανθρωπότητας δεν δίστασες, δεν δειλιάσες να φορέσης το τιμημένο χακί του αντιφασίστα στρατιώτη μαζί με τις χιλιάδες των κυπρίων αγωνιστών μαζί με τις εκατοντάδες χιλιάδες και τα εκατομμύρια των αγωνιστών όλου του κόσμου για να συμβάλεις κι εσύ αγαπημένε κι αξέχαστε μας Μιχάλη στη συντριβή το φασιστικού θηρίου για τη λευτεριά τη παγκόσμια για τη λευτεριά της Ελλάδας μας, για τη λευτεριά της Κύπρου μας.

Ναι, συμπατριώτες μου, μη χάνετε την πίστη σας και το θάρρος σας. Οι αγώνες και οι θυσίες, και των παλαιών και των νέων αγωνιστών της Κύπρου μας, δεν θα πάνε χαμένες. Η Κύπρος μας θα λευτερωθεί είτε το θέλουν είτε δεν το θέλουν οι αποικιοκράτες.

Ο αέρας της λευτεριάς σαν σίφουνας φυσά και γκρεμίζει στο διάβα του το σάπιο οικοδόμημα του ιμπεριαλισμού και του αποικισμού.

Ιστορικές είναι οι στιγμές που περνά σήμερα η ανθρωπότητα και ιδιαίτερα το υπόδουλο νησί μας. Μπροστά στην ιστορική αυτή καμπή ας σταθούμε όλοι οι Κύπριοι με σύνεση και προσοχή με ψυχραιμία και πίστη.

Ενότητα και ομόνοια, συνεργασία και συμφιλίωση, είναι τα ισχυρότερα ήθικα όπλα με τα οποία θα αντιμετωπίσουμε κάθε επίθεση των αποικιστών. Διαίρει και βασίλευε είναι το σύνθημα πάνω στο οποίο στηρίζεται το βασίλειο του αποικισμού.

Ενότητα του λαού είναι το σύνθημα που συντρίβει τα θεμέλια του αποικισμού.

Εν τη ενώσει η ισχύς μας βροντοφωνάζουν από τους τάφους των οι αρχαίοι μας πρόγονοι.

Η διαίρεση και η διάσπαση είναι σαράκι που κατέφαγε λαούς ολόκληρους. Ας μη το αφήσουμε συμπατριώτες να καταφάγει και το λαό μας.

Ας το κτυπήσουμε κι' ας το συντρίψουμε προτού είναι αργά.

Προτού κλάψουν όλοι, και δεξιοί και αριστεροί, πάνω από τα ερείπια της δούλης πατρίδας. Να σβύσουν με τη φωτιά προτού ξαπλωθεί και γίνει ολοκαύτωμα το Νησί μας. Όλοι ανεξάριετα είναι καιρός πια να πάρουμε τη θέση τους, να πουν ελευθερία την γνώμη τους.

Όλος ο λαός, με επικεφαλής την εκκλησία και τους δημάρχους. Να καταδικάσουν τις διασπαστικές ενέργειες και τις προκλήσεις μεταξύ του λαού. Να καταδικάσουν τους δολοφόνους. Είμαστε βέβαιοι ότι μια εγκύκλιος της Εθναρχίας και των δημάρχων και ένα μονάχα μήνυμα του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου θα αποκαταστήσουν την ηρεμία μεταξύ του λαού μας.

Και ο λαός μας θα ζήσει ξανά τις αξέχαστες εκείνες μέρες του εθνικού μας Δημοψηφίσματος, όταν αγκαλιασμένος και αδελφωμένος έβαζε την τίμιαν

υπογραφή του απαιτώντας το αναφαίρετο δικαίωμα των λαών: Τη λευτεριά.

Αγαπάτε αλλήλους και τον πλησίον σας ως εαυτόν" είναι οι δύο θεμελιώδεις αρχές και ο ακρογωνιαίος λίθος της χριστιανικής Πίστης και διδασκαλίας.

Και ύστερα συμπατριώτες μου, τι θα πουν για μας οι λαοί και τα πραγματικά φιλελεύθερα εκείνα κράτη που για τρία τώρα χρόνια ψηφίζουν και υποστηρίζουν ένθερμα την υπόθεση μας στον Οργανισμό των Ενωμένων Εθνών; Ασφαλώς θα πουν ότι λαός διασπαμένος είναι ανάξιος της ελευθερίας του. Αλλά ας σταματήσουμε να μιλούμε για διάσπαση. Ο ελληνικός κυπριακός λαός, αναπόσπαστο τμήμα του αδελφού ελληνικού λαού, θα βρει οπωσδήποτε τον τρόπον να υπερπηδήσει τις δυσκολίες όπως τον βρήκε και ο ελληνικός λαός κατά το **40-41** που μπροστά στον κίνδυνο του φασισμού άφησε κατά μέρος τις διαφορές του και σαν ένας άνθρωπος βροντοφώναξε το ιστορικό ΟΧΙ του στους κατακτητές θα προχωρήσει ενωμένος στον αγώνα για τη εθνική του αποκατάσταση.

Αποχαιρετώντας συμπατριώτες για τελευταία φορά τον αλησμόνητο μας αγωνιστή Μιχάλη Πέτρου, ας βροντοφωνάξουμε:

Ζήτω το ισχυρότερο μας όπλο, η ενότητα του Κυπριακού λαού.

Ζήτω ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος.

Ζήτω η αυτοδιαθεση του Κυπριακού λαού".

Ενας από του παριστάμενους στην κηδεία είπε και το ακόλουθο ποίημα:

" Όλοι οι εργάτες ήλθαμε εσένα για να δούμε
και όλοι μας με μια φωνή

κατάρα σ' αυτούς που σε σκότώσαμε να πούμε.

Όλοι όσοι είμαστε εδώ σε σένα να ορκιστούμε

ότι τον εθνικόν αγώνα μας πάντα θα

ακολουθούμε.

Στην κηδεία του Ηλία Ττοφαρή παρέστησαν γύρω στις τέσσερις χιλιάδες εργαζόμενοι.

Εργάτες παρέλαβαν το νεκρό στην είσοδο του χωριού και αφού τον περιέφεραν μέσο των κυριότερων δρόμων, τον πήραν στο σπίτι του και ύστερα στην Εκκλησία.

Η σορός του, του Ττοφαρή, σύμφωνα με την εφημερίδα "Χαραυγή" ήταν σκεπασμένη με ελληνική σημαία, ενώ ο κόσμος στην κηδεία του φώναζε συνεχώς διάφορα συνθήματα όπως "ζήτω η ΠΕΘ", " αίσχος στους δολοφόνους", και "κάτω η μάσκα".

Στην εκκλησία τον νεκρό αποχαιρέτισε ο Κυριάκος Τσέττης και στο νεκροταφείο ο Γραμματέας του συντεχνιακού παραρτήματος Κώμας Γιαλού Αντώνης Λυσάνδρου.